

Förhindrande av penningtvätt

Offentligt

Sammandrag av Finansinspektionens övervakarspecifika riskbedömning av penningtvätt

1 Övervakarspecifik riskbedömning och sammandrag av innehållet

Enligt 2 kap. 2 § i lagen om förhindrande av penningtvätt ska Finansinspektionen göra en bedömning av riskerna för att penningtvätt och finansiering av terrorism bedrivs genom de rapporteringsskyldiga som omfattas av tillsynen (övervakarspecifik riskbedömning). Finansinspektionen ska offentliggöra ett sammandrag av riskbedömningen.

Det finns ingen anvisning eller standard för upprättandet av en riskbedömning, som de behöriga myndigheterna kunde följa vid upprättandet av sin övervakarspecifika riskbedömning. Således började Finansinspektionen 2019 utveckla en riskbedömningsmetodologi, som uppfyller de internationella skyldigheterna och som skulle möjliggöra både en sektorspecifik och en övervakarspecifik riskbedömning.

Som en väsentlig del av riskbedömningsprojektet har Finansinspektionen börjat samla in information med RA (Risk Assessment)-rapportering för att bedöma riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism som bedrivs genom de sektorer och enskilda aktörer som omfattas av tillsynen samt för att bedöma riskhanteringsåtgärdernas nivå¹.

Upprättandet av Finansinspektionens övervakarspecifika bedömning av riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism är en omfattande process, som kan indelas i fyra skeden:

1. De sektorspecifika inneboende risknivåerna fastställs (*inherent risk*).
2. Det bedöms i vilken mån identifierade riskfaktorer förekommer i respektive sektor.
3. Riskhanteringsåtgärdernas nivå bedöms i respektive sektorer.
4. De skapas en övervakarspecifik riskpoängsättning.

Det här sammandraget fokuserar på det första skedet i upprättandet av en övervakarspecifik riskbedömning, dvs. på fastställandet av sektorspecifika inneboende risknivåer. I sammandraget beskrivs på vilket sätt den sektorspecifika inneboende risknivån har fastställts. Dessutom presenteras processens slutresultat, dvs. de sektorspecifika inneboende risknivåerna.

Det här sammandraget innehåller en övervakarspecifik riskbedömning endast vad gäller penningtvätt. Målet är att ta i bruk en metodologi för förebyggandet av finansiering av terrorism under 2020.

¹ Närmare information i Finansinspektionens tillsynsmeddelande 17.12.2018–54/2018:

Förhindrande av penningtvätt, Viivi Jantunen

Offentligt

2 Fastställande av sektorns inneboende risknivå utifrån produkter och tjänster

2.1 Metodologi

Vid fastställandet av sektorns inneboende risknivå har strävan varit att bilda sig en uppfattning om **vilken risk på allmän nivå en viss sektor har för att bli utnyttjad för penningtvätt**.

Då sektorns inneboende risknivå fastställs beaktas inte vilka risker som ansluter sig till enskilda aktörers verksamhet. På så sätt kan den faktiska risken för penningtvätt variera t.o.m. mycket mellan aktörerna inom samma sektor.

Vid fastställandet av den inneboende risknivån beaktas inte heller de åtgärder som används inom sektorn i allmänhet eller hos en enskild aktör för att hantera riskerna (hanteringsåtgärder). Då hanteringsåtgärderna beaktas fås restrisken (*residual risk*) som slutresultat. Restrisk uppstår genom samverkan av den ovan beskrivna riskbedömningsprocessens skeden 2 och 3.

Vid fastställandet av den inneboende risknivån ligger fokus på riskfaktorer i anslutning till produkter och tjänster. Geografiska risker, kundrisker samt risker i anslutning till distributionskanaler och nya teknologier bedöms i den sektorspecifika och övervakarspecifika riskbedömningsdelen.

Den inneboende risknivån har fastställts enligt följande steg:

- Fastställande av penningtvättsscenarier: Strävan har varit att med hjälp av olika källor reda ut på vilka olika sätt pengar tvättas i Finland.
- Fastställande av riskexponerade produkter och tjänster: Scenarierna har behandlats och riskfaktorerna i anslutning till produkter och tjänster har valts ut.
- Produkter och tjänster har grupperats enligt hur typiska de är i de identifierade scenarierna.
- Produkter och tjänster har grupperats på basis av en övernationell riskbedömning.
- Det har bildats en gemensam bedömning av de nationella och övernationella värdena.
- Sektorerna har grupperats enligt vilka produkter och tjänster de tillhandahåller och hurdan risk som är förknippad med dessa produkter och tjänster.

2.2 Bakgrundsmaterial

För att kartlägga aktuell riskstatus har bland annat följande källor använts i riskbedömningen:

- Centrankriminalpolisens central för utredning av penningtvätt, årsberättelser från åren 2015–2019

Förhindrande av penningtvätt, Viivi Jantunen

Offentligt

- Webbplatsen Grå ekonomi och ekonomisk brottslighet, <https://www.vero.fi/sv/gr%C3%A5-ekonomi-brottslighet/>
- Inrikesministeriets webbplats www.intermin.fi, särskilt avsnitten om kriminalitet och brottsbekämpning
- Mutual Evaluation Report of Finland (FATF 2019) samt uppgifterna som insamlats i samband med landsbedömningen
- SNRA 2017: EU:s övernationella riskbedömning 2017
- SNRA 2019: Uppdateringen av EU:s övernationella riskbedömning 2019
- NRA 2015: Jukarainen P., Muttilainen V., (2015). Rahanpesun ja terrorismin rahoituksen kansallinen riskiarvio 2015. (Ed)., In: Polisyrykeshögskolans rapporter, Polisyrykeshögskolan.
- Finlands officiella statistik (FOS) som upprätthålls av Statistikcentralen: Syytetyt, tuomitut ja rangaistukset [webbpublikation].
- Europeiska banktillsynsmyndigheten
 - Riktlinjer för riskbaserad tillsyn (*Joint Guidelines on risk-based AML/CFT supervision* (ESA 2016 72))
 - Riktlinjer om riskfaktorer (*Guidelines on Risk Factors* (JC 2017 37))

I kartläggningen av riskfaktorer utnyttjades även tillsynsakttagelser samt uppgifter som inhämtats inom ramen för myndighetssamarbetet.

2.3 Produkters och tjänsters inneboende risknivå – sammandrag

Bakom penningtvätt finns alltid ett förbrott, genom vilket de medel som penningtvättsåtgärderna hänför sig till har skaffats. Med tanke på de förbrott som sker i Finland ansluter sig riskscenarierna för penningtvätt i huvudsak till behandling och överföring av medel i betalningssystem och som kontanter, vilka skaffats med hjälp av grå ekonomi, drogkriminalitet samt genom olika former av bedrägerier.

Exempel på ett riskscenario i anslutning till drogkriminalitet:

En privatperson mottar kontanter som fåtts genom försäljning av droger i syfte att vidareförmedla motsvarande summa, i allmänhet utomlands.

Kontanter

- sätts in på ett **betalkonto** och överförs därifrån vidare **med hjälp av betalningstjänster**,
- blir kvar hos mottagaren, men denna överför motsvarande summa vidare från sitt eget betalkonto,
- överförs med hjälp av **penningförmedlingstjänster** vidare, eller
- omvandlas till **elektroniska pengar**, som överläts vidare.

Utöver förbrott som sker i Finland fästs uppmärksamhet vid scenarier, där medel som härstammar från utländska förbrott (t.ex. olika bedrägerier) förflyttas i betalningssystemet genom utnyttjande av finländska företag eller privatpersoner (milor).

I scenarierna lyfts särskilt följande produkter och tjänster fram:

- tjänster som gör det möjligt att överföra medel i betalningssystemet (betaltjänster, exkl. penningförmedling)

Förhindrande av penningtvätt, Viivi Jantunen

Offentligt

- tjänster som gör det möjligt att förvara medel i betalningssystemet (betalkonton)
- kontanter (kontantuttag och -insättningar)
- penningförmedling
- tjänster i anslutning till virtuella valutor

Produkterna och tjänsterna har klassificerats enligt hur ofta de förekommer i de identifierade riskscenarierna. Detta har slagits samman med den övernationella riskbedömningens hotbedömning. Som ett slutresultat fås en riskkategorisering för produkter och tjänster, vilken grundar sig på identifierade scenarier.

Riskkategoriseringens skala beskrivs nedan. I bedömningen används en engelskspråkig skala i fyra steg, vilken motsvarar den skala som Europeiska bankmyndigheten använder.

Very significant
Significant
Moderately Significant
Less significant

Riskkategorisering av produkter och tjänster:

Betalkonton
Kontanttjänster (kontantuttag och -insättningar)
Penningförmedling
Betaltjänster (exkl. betalkonton och penningförmedling)
Tjänster för virtuella valutor
Valutaväxling
Elektroniska pengar (e-money)
Bostadslån och andra lån med hög säkerhet
Bankfackstjänster
Private banking-tjänster
Investeringsstjänster (inkl. fonder)
Företagsbankstjänster (inkl. lån)
Livförsäkring
Gräsrotsfinansiering
Skadeförsäkringar
Konsumentkrediter

Såsom ovan konstaterades, omfattar de bedömda produkterna och tjänsterna de finansiella tjänster som nämns i den övernationella riskbedömningen.

Förhindrande av penningtvätt, Viivi Jantunen

Offentligt

2.4 Den inneboende risknivån i de sektorer som omfattas av Finansinspektionen tillsyn – sammandrag

Med beaktande vad som konstateras ovan i avsnitt 2.3 i bedömningen om olika produkters inneboende risknivå, har Finansinspektionen kategoriserat de sektorer som omfattas av dess tillsyn i riskkategorier.

Kategoriseringen har emellertid genomförts med beaktande av de typiska produkterna för varje övervakargrupp och de riskkategorier som fastställs för dem i avsnitt 2.3. I grupperingen har strävan varit att beakta om det inom sektorn i huvudsak tillhandahålls högriskprodukter eller -tjänster, eller om högriskprodukter utgör en del av ett brett serviceutbud som även innehåller en stor mängd lågriskprodukter och -tjänster.

Riskkategoriseringens skala:

Very significant risk
Significant risk
Moderately Significant risk
Less significant risk

Kategorisering av inneboende risknivå per sektor och antalet tillsynsobjekt²:

Sektor	Antal rapporteringsskyldiga
Betaltjänstleverantörer (exkl. penningförmedling)	47
Penningförmedlare (exkl. övriga betaltjänster)	11
Tillhandahållare av tjänster i anslutning till virtuella valutor	5
Inlåningsbanker	222
Övriga kreditinstitut	19
Tillhandahållare av investeringstjänster	56
Fondbolag	36
Företag som tillhandahåller gräsrotsfinansiering	11
Förvaltare av alternativa investeringsfonder	119
Livförsäkringsbolag	10
Skadeförsäkringsbolag	34
Bostadskreditförmedlare	2

Följande rapporteringsskyldiga har inte skilt lagts till tabellen:

- Försäkringsförmedlare
 - I fråga om försäkringsförmedlare fastställs risknivån i anslutning till produkter och tjänster enligt vilka tjänster

² Antalet rapporteringsskyldiga per 30.1.2020 inklusive filialer som verkar i Finland.

Förhindrande av penningtvätt, Viivi Jantunen

Offentligt

(liv- och/eller skadeförsäkringar) som försäkringsförmedlaren tillhandahåller)

- Försäkringsföreningar (5 fiskeförsäkringsföreningar) ingår i kategorin *Skadeförsäkringsbolag*

Utöver de nämnda har någon bedömning av den inneboende risken ännu inte gjorts för följande rapporteringsskyldiga:

- Värdepapperscentralen (1)
- Kontoförande institut (7)
- Förvaringsinstitut (10)
- Arbetspensionsförsäkringsolag (4)

3 Avslutningsvis

I det här sammandraget beskrivs Finansinspektionens bedömning av den inneboende risken för att penningtvätt bedrivs genom de branscher som omfattas av tillsynen med beaktande av de produkter och tjänster som typiskt tillhandahålls inom respektive sektor.

Fastställandet av den inneboende risknivån är på ovan beskrivet sätt den första delen av en omfattande riskbedömningshelhet. Riskbedömningen fördjupas ytterligare genom att sätta sig in i de sektorspecifika riskfaktorerna med hjälp av bland annat RA-rapportering samt i samarbete med olika experter inom sektorerna. Sammandragen av de sektorspecifika riskbedömningarna publiceras separat.

När den färdigställs kommer den uppdaterade nationella riskbedömningen att ge en omfattande beskrivning av riskerna för penningtvätt och finansiering av terrorism i Finland. Således kommer Finansinspektionens bedömning av de inneboende riskerna för penningtvätt som bedrivs genom de sektorer som omfattas av dess tillsyn att uppdateras när den nationella riskbedömningen färdigställs. I samband med det uppdateras också riskbedömningsmetodologin till nödvändiga delar.

I och med den nationella riskbedömningen fås även mer omfattande information än tidigare om riskstatus för finansiering av terrorism i Finland, vilket för egen del främjar upprättandet av en övervakarspecifik riskbedömning om finansiering av terrorism.